

НОВИ САД - На данашњи дан 1944. године јединице Совјетске армије прешле су у Србију (Југославију) из Румуније, на основу претходног договора Тито-Стаљин, што је имало далекосежне последице пошто је присуство совјетских јединица дефинитивно означило промену система у тадашњој Југославији по окончању Другог светског рата.

Данас је понедељак, 28. септембар, 272. дан 2020. До краја године има 94 дана.

48. п.н.е. - Римски војсковођа и државник Гнеј Помпеј убијен је у Египту, где се склонио пошто га је у бици код Фарсале поразио Гај Јулије Цезар. Учествовао је у гушењу устанка римских робова који је од 71. до 69. пре нове ере предводио Спартак, а глас великог војсковође стекао је 66. п.н.е. победом над понтским краљем Митридатом VI Еупатром, чиме је учврстио римску власт у Малој Азији. Освојио је Јерусалим 61. п.н.е, а годину дана касније са Цезаром и Красом створио је Први тријумвират, на шта је био принуђен јер га је Сенат спречио да успостави личну диктатуру. У борби за примат касније се удружио са Сенатом, али је и власт и главу изгубио поразом код Фарсале.

1066- Нормански војвода Вилијам, будући енглески краљ Вилијам I Освајач, искрцао се

са својом војском код Певенсија у јужној енглеској покрајини Сасекс и започео освајање Енглеске.

1803- Рођен је француски писац Проспер Мериме. Одликовао га је углађен и сажет стил. Његове новеле "Кармен" и "Коломба" инспирисале су његовог сународника Жоржа Бизеа да компоује опере. Остала дела: историјски роман "Хроника времена Шарла IX", новеле "Матео Фалконе", "Заузимање утврђења", "Таманго", "Етрурска ваза", "Локис", "Сељачка буна".

1821- Потписан је споразум у Кордоби којим је Мексико постао независна држава.

1841- Рођен је француски државник Жорж Бенжамен Клемансо, истакнути француски политичар, председник владе од 1906. до 1909. и од 1917. до 1920. Био је министар рата у критичним данима Првог светског рата. По образовању лекар, био је лево оријентисан, изразити антиклерикалац. Имао је важну улогу на Весајској конференцији после Првог светског рата.

1864- У Лондону је основана Прва интернационала, прва међународна револуционарна организација радника, за коју је Статут и Оснивачки манифест израдио Карл Маркс.

1891- Умро је амерички писац Херман Мелвил, аутор романа "Моби Дик", оштроуман критичар америчког друштва, при чему је мајсторски користио симболе и алегорију. Остала дела: "Тајпи", "Ому", "Били Бад".

1895- Умро је француски хемичар и биолог Луј Пастер, проналазач вакцине против беснила, антракса и црвеног ветра. Открио је и да се храна може конзервисати спречавањем размножавања бактерија, захваљујући чему је развијен поступак назван "пастеризација". Оснивач је микробиологије и стереохемије и организовао је 1888. чувени институт у Паризу, назван његовим именом.

1900- Рођен је Борис Јефимов, карикатуриста. Био је сатиричар, илустратор, пропагандиста. Родоначелник је читавог новог правца совјетске карикатуре. Омиљени Стаљинов карикатуриста године 1945. у својству специјалног дописника совјетске државне агенције, присуствовао је Нирнбершком процесу.

1902- Умро је француски писац Емил Зола, творац и најизразитији представник натуралистичког романа. Писао је приповетке, драме, књижевну и уметничку критику, полемичке чланке, борио се страсно за правду и напредак. Отвореним писмом 1898. председнику Француске под насловом "Оптужујем" у листу "Л'орор", одлучујуће је допринео рехабилитацији капетана Алфреда Драјфуса, лажно оптуженог за издавање Немачкој војних тајни и осуђеног на доживотну робију. Снагом талента и страсним убеђењима снажно је утицао на савременике, не само у Француској. Дела: романи "Нана", "Жерминал", "Слом", "Трoвачица", "Звер човек", "Новац", "Земља", "Плодност", "Рад", "Истина", "Три града: Лурд, Рим, Париз", расправа "Експериментални роман".

1914. године умро је српски композитор и музички педагог Стеван Стојановић Мокрањац. Био је хоровађа Београдског певачког друштва и члан Српске краљевске академије. Музику је студирао на Великој школи у Београду и на конзерваторијумима у Минхену, Риму и Лајпцигу, а по повратку у отаџбину основао је Српску музичку школу и Београдски гудачки квартет.

Његове композиције одликује изванредан, умногоме непревазиђен, смисао за уметничку обраду народних песама, при чему су руковети врхунски домет наше музике, а црквена појања несумњиво међу најистакнутијим делима целокупног православног богослужења. Написао је и више музиколошких студија. Дела: 15 "Руковети", "Приморски напеви", "Козар", соло песма "Лем-Едим", сценска музика за "Ивкову славу", црквена музика "Опело", "Акатист Богородици", "Литургија".

1924- Рођен је италијански филмски глумац Марчело Мастојани, једнако успешан као комичар, романтични херој, драмски глумац, љубавник и тумач улога у филмовима херметичног интелектуализма. Филмови: "Девојке са Шпанског трга", "Хроника о сиромашним љубавницима", "Беле ноћи", "Сладак живот", "Развод на италијански начин", "Ноћ", "Породична хроника", "Осам и по", "Приватан живот", "Лео последњи", "Мирис жене".

1928- Рођена је америчка певачица Коко Тејлор, позната као "краљица блуза". Црнопута певачица карактеристичног гласа, чије је право име Кора Волтон, рођена је у Мемфису. Њен први велики хит "Ванг Данг Доодле" из 1967. продао се у више од милион примерака. Добитница је бројних признања, међу којима је и један Греми (1984). Њен карактеристичан рески глас инспирисао је многе, попут Џенис Џоплин и Бони Рајат.

1934- Рођена је француска филмска глумица Брижит Бардо, највећи филмски еротски симбол. Стекла је незапамћену популарност у време када се појавила као млада глумица. Њени филмови извесно време били су најunosнији извозни артикал Француске. Рано је престала да се бави глумом и посветила се заштити животиња. Филмови : "И Бог

створи жену", "Жена и њена играчка", "У случају несреће", "Истина", "Бабет иде у рат", "Приватан живот", "Презир", "Одмор ратника", "Парижанка", "Вива Марија".

1949- Москва је једнострано отказала уговор о пријатељству и узајамној помоћи између Совјетског Савеза и Југославије, што су следиле остале земље "социјалистичког лагера" - Мађарска 30. септембра, Бугарска и Румунија 1. октобра, Чехословачка 4. октобра 1949.

1966- Умро је француски писац Андре Бретон. У психоанализи је видео средство за откривање уметничке истине. Покушао је да у првом и другом Надреалистичком манифесту 1924. и 1930. примени такав став на теорију уметности, створивши теоријску основу надреализма. Са француским писцима Лујом Арагоном и Филипом Супоом основао је 1919. часопис "Литература", орган дадаистичког покрета. Влада у Вишију забранила је 1941. његову "Антологију црног хумора", после чега је избегао у САД. Вратио се 1946. и у Паризу је 1947. организовао Међународну надреалистичку изложбу. Дела: "Надреалистичка револуција", "Нађа", "Сјај земље", "Изгубљени кораци", "Праскзорје", "Фатаморгана", "Надреализам и сликарство".

1970- Умро је египатски државник Гамал Абдел Насер, шеф државе од 1956, творац модерног Египта и један од оснивача Покрета несврстаних. Био је један од вођа завереничке војне организације "слободни официри" и иницијатор удара 23. јула 1952. којим је свргнут краљ Фарук II. Национализовао је 1956. Суецку компанију, а 1958. постао је председник Уједињене Арапске Републике (унија Египта и Сирије), која се распала 1961. После војне катастрофе Арапа у рату против Израела 1967. дао је оставку, али су га грађани референдумом вратили на положај председника Египта.

1978- Умро је папа Јован Павле I, поглавар римокатоличке цркве само 33 дана. Његове идеје које је изложио на самом почетку понтификата веома су узнемириле ватиканску курију. Од 1969. био је архиепископ Венеције, а за папу је изабран 26. августа 1978. Умро је под неразјашњеним околностима.

1989- У избеглиштву на Хавајима умро је бивши филипински диктатор Фердинанд Едралин Маркос, који је 22 године владао Филипинима. У Другом светском рату био је герилац антијапанског покрета отпора. Године 1959. постао је председник Сената, а 1965. надмоћном већином изабран је за шефа државе. Био је у почетку веома популаран, па је поново изабран за председника 1969. На крају другог мандата требало је да се повуче са власти, али је у септембру 1972. завео ванредно стање, уз подршку САД. Збачен је 1986. на таласу народног револта, после чега је побегао на Хаваје.

1990- Скупштина Србије усвојила је Устав којим је укинута уставно решење из 1974. Уставом из 1990. уведен је вишепартијски систем. Покрајине Војводина и Косово и Метохија задржале су аутономију, али без атрибута државности.

1990- Умро је италијански писац Алберто Моравија. Стекао је славу делима о моралној дегенерацији италијанске буржоазије. Писао је романе, позоришне комаде, приче, есеје, путописе, филмску и позоришну критику. Дела: романи "Равнодушни људи", "Презир", "Римљанка", "Досада", "Конформист", "Чочара", "Ја и он", "Пажња", "Година 1934", "Унутрашњи живот", приче "Аутомат", "Римске приче", "Други живот".

1994- У највећој мирнодопској поморској несрећи у Европи, више од 900 људи погинуло је кад је у невремену у Балтичком мору наспрам финске обале потонуо ферибот "Естонија".

1995- Израел и Палестинска ослободилачка организација потписали су у Вашингтону споразум о враћању већег дела Западне обале под палестинску самоуправу.

2000- Умро је канадски државник Пјер Елиот Трудо, који је с прекидима водио земљу 16 година. Први пут изабран је за председника владе 1968. и на власти је остао до 1979. а потом је поново предводио владу Канаде од 1980. до 1984. На челу Либералне партије налазио се од 1968. до 1984.

2003- Умро је амерички филмски режисер грчког порекла Елија Казан, добитник награде Америчке филмске академије за животно дело. Његових седам филмова добило је чак 20 Оскара у разним категоријама, укључујући два за режију. Филмови: "Џентлменски споразум" (Оскар), "На доковима Њујорка" (Оскар), "Источно од раја", "Сјај у трави", "Вива Запаата", "Бумеранг", "Паника на улицама", "Бејби Дол", "Дивља река", "Америка, Америка", "Посетиоци", "Трамвај назван жеља".

2005- Амерички војни суд осудио је Линди Ингланд, припадницу војске САД, која се на фотографији снимљеној у багдадском затвору Абу Граиб види како држи једног наог ирачког затвореника каишем око врата. Осуђена је на три године затвора због злостављања затвореника.

(Танјуг)